

самостійної мовленнєвої діяльності, постійного пошуку їх залучення в комунікативну взаємодію, що сприяє формуванню багатства мовлення студентів.

Однак слід пам'ятати, що формування мовленнєвої культури шляхом постановки і розв'язання комунікативно-ситуативних завдань потребує створення умов, максимально наближених до реальної комунікації, до справжнього спілкування. Це потребує від викладача пошуку комунікативно значущого мовленнєвого матеріалу, який буде співвідноситися і з мовленнєвою темою заняття, і з професійною спрямованістю учнів.

Список використаних джерел:

1. Адамов Е. А. О культуре речи пропагандиста / Е. А. Адамов. – Москва: Московский рабочий, 1970. – 80 с.
2. Бахмутова Е.А. Культура речи / Е. А. Бахмутова. – 2-е изд. испр. и доп. – Казан ь: Изд-во Казан. ун-та, 1964. – 117 с.
3. Введенская Л. А. Риторика и культура речи / Л. А. Введенская, Л. Г. Павлова. – 3-е изд., доп. и перераб. – Ростов-на-Дону: Изд-во «Феникс», 2003. – 544 с.
4. Вениг Н.Н. Формирование речевой компетенции старшеклассников: Дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Херсонский государственный педагогический университет. – Херсон, 2001. – 179 с.
5. Вербецук С. В. Формування мовленнєвої культури учнів початкової школи в процесі літературного читання: дис. ... канд. філол. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання (українська мова) / С. В. Вербецук. – Івано-Франківськ, 2016. – 243 с.
6. Головин Б. Н. Основы культуры речи: учебн. пособ. / Б. Н. Головин. – Москва: Высшая школа, 1988. – 319 с.
7. Голуб И. Б. Секреты хорошей речи / И. Б. Голуб, Д. Э. Розенталь. – Москва: Междунар. отношения, 1993. – 280 с.
8. Культура мовлення вчителя-словесника / [уклад.: О. М. Горошкіна, А. В. Нікітіна, Л. О. Попова та ін.]. – Луганськ: Навчальна книга, 2007. – 111 с.
9. Лингвистический энциклопедический словарь / Под ред. В. Н. Ярцевой. – Москва: Сов. энцикл., 1990. – 682 с.
10. Новий тлумачний словник української мови: в 4 т. – Т. 3. – Київ: Аконті, 1999. – 927 с.
11. Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика: пробний підручник для гімназій гуманітарного профілю./ М. І. Пентилюк – Київ: Вежа, 1994. – 240 с.
12. Пентилюк М. І. Наукові засади комунікативної спрямованості у навчанні рідної мови / М. І. Пентилюк // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 3. – С. 8-10.
13. Федосов И. А. Культура речи / И. А. Федосов. – Ростов-на-Дону, 1979. – 96 с.

Нестеренко Т.С.

практичний психолог;

Перцова О.В.

практичний психолог,

*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради»*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Сучасні тенденції розвитку українського суспільства зумовлюють зміни пріоритетних завдань системи освіти: підвищується роль внутрішніх детермінант у забезпеченні особистісного та професійного зростання людини, найвищими цінностями стає особистість з її потребами в самоактуалізації, самовизначенні, реалізації творчого потенціалу.

Ключовою фігурою перетворень, що відбуваються в освіті, є вчитель «Лише особистість може виховати особистість» К. Ушинський. Тільки вчитель, здатний до

внутрішніх перетворень на всіх життєвих рівнях, має змогу задовольнити сучасні запити освіти. Відтак, актуалізується проблема підготовки педагогічних кадрів, які спрямовані на безперервний саморозвиток і самовдосконалення, а також мають відповідальне ставлення до розвитку інших.

Сучасні педагоги покликані виховувати підрастаюче покоління відповідно до вимог сучасного суспільства: сприяти засвоєнню загальнолюдських цінностей і духовно-моральних орієнтирів, формуванню загальної культури й активної життєвої позиції особистості, її саморозкриттю й самозростанню.

Розв'язання таких професійно-педагогічних завдань вимагає від учителя спроможності постійного внутрішнього розвитку, спрямованого на реалізацію особистісного потенціалу й досягнення професіоналізму, що є запорукою позитивного впливу на дитину, яка розвивається, перетворення педагогічної діяльності на людинотворчий процес.

Питання саморозвитку, самопізнання, самонавчання особистості як невід'ємних складників освітнього процесу завжди привертала увагу педагогів-класиків (К. Вентцель, Й. Герbart, А. Дістервег, П. Каптерев, Я. Коменський, А. Макаренко, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський, К. Ушинський).

Метою нашого дослідження було зробити теоретичний аналіз впливу психолого-педагогічних умов на професійний саморозвиток майбутніх учителів.

Аналіз філософських, психологічних, педагогічних наукових досліджень дозволив виділити два підходи до розуміння поняття саморозвитку: психологічний та процесуально-організаційний.

Представники психологічного підходу (В. Андреев, Г. Балл, О. Сухоленова, О. Слободян, М. Бердяєв, К. Вазіна, М. Мамардашвілі, Т. Тихонова, Н. Лосєва) розглядають саморозвиток як: певну внутрішню активність, вид творчої діяльності, що «зумовлює продуктивне особистісне зростання»; потребу людини, яка прагне до самозвільнення, оволодіння собою; шлях до гармонізації відносин із собою і навколишнім світом; зовнішньо організований процес особистісного та професійного самозмінення, самовдосконалення; процес або технологію, що включає сукупність форм, методів і прийомів [7].

Представники процесуально-організаційного підходу (М. Костенко, Л. Мітіна) визначають саморозвиток як становлення особистості з метою ефективної самореалізації на основі внутрішньозначущих впливів, тобто наголошується необхідність двох складових процесу: зовнішньої і внутрішньої. Засобами професійного саморозвитку визначено: самовиховання, самоосвіта, самовдосконалення в поєднанні з практичною професійною діяльністю [6].

Провідними чинниками саморозвитку особистості майбутнього вчителя в умовах вищих навчальних закладів виступають: зміст освіти, процес організації освіти, методика навчання, ділове і міжособистісне спілкування «студент – студент», «студент – група», «студент – викладач». Також значно зростає педагогічна відповідальність викладача в умовах не просто виконання своїх функцій, а проживання зі студентами базових моментів їхнього професійно-особистісного становлення, самопізнання, саморозвитку.

На створенні позитивного психологічного клімату наголошував К.Роджерс. Він вважав, що розкрити свій творчий потенціал, реалізувати свої природні дані людина може тільки в умовах психологічного комфорту і рівноваги, взаєморозуміння і взаємоповаги [1].

Не можна не погодитися із позицією О. Іонової, Л. Рибалко, Г. Топчій, що тільки в атмосфері дружніх, довірливих стосунків у групі та з викладачем, студент здатний розкрити свій потенціал та звернутися до самопізнання і саморозвитку.

Виділяють такі умови успішної організації саморозвитку майбутніх учителів [3]:

1. Усвідомлення студентом цілей, завдань і можливостей свого розвитку та саморозвитку.

2. Спрямованість студентів на творчий саморозвиток особистості у процесі навчальної діяльності.

3. Створення особливої ситуації розвитку – специфічної системи відносин педагога і студента, які характеризуються відкритістю та довірою.

4. Організація поетапної системи умов, спрямованих на формування ціннісного відношення до педагогічної діяльності, до процесу самовдосконалення в контексті особистісноорієнтовного навчання.

5. Розробка дидактичних засобів, матеріалів з підготовки до саморозвитку майбутніх учителів.

6. Створення індивідуальних планів творчого саморозвитку студентів в контексті суб'єкт-суб'єктних відносин у вищому навчальному закладі.

7. Облік загально дидактичних та методичних принципів у організації саморозвитку майбутніх учителів.

Загальновідомо, що жоден, навіть висококваліфікований фахівець, не досягне бажаного результату в будь-якій діяльності, якщо його зусилля не будуть узгоджені з мотиваційною функцією самого процесу цієї діяльності. Це стосується і професійного саморозвитку. Більше того, мотиваційні установки майбутніх фахівців зазнають впливу нової сучасної ідеології, що розвивається у напрямі формування самосвідомості людини, яка сама відповідає за своє життя та кар'єру. Звідси випливає готовність формування мотивів розкриття свого інтелектуального, творчого потенціалу, прагнення поєднати навчання із особистісним та професійним саморозвитком, досягнення успіхів у навчанні, науково-дослідній діяльності та бажання стати компетентним фахівцем.

Отже, на основі аналізу науково-психологічних джерел з досліджуваної проблеми доходимо висновку, що професійний саморозвиток майбутнього вчителя – це власна активність майбутнього вчителя, яка спрямована на зміну себе, на розкриття та збагачення своїх духовних потреб, свого особистого потенціалу, творчості в професійному плані.

Список використаних джерел:

1. Бойправ М.Д. Деякі соціально-психологічні особливості студентів та їх урахування в навчальному процесі [Текст] / М.Д. Бойправ // Проблеми формування сучасного вчителя у вищій педагогічній школі. Шляхи підвищення пізнавальної активності студентів педагогічного навчального закладу / М.Д. Бойправ [та ін.]; за заг. ред. М.М. Астаф'євої. – Н., НДПУ, 1999. – 174 с.

2. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів [Текст]: навч. посіб. / Н.Г. Білецька, О.А. Біда, Г.Л. Волошина. – К.: Науковий світ, 2003. – 138 с.

3. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності [Текст]: дис. док. пед. наук: 13.00.04 / Гавриш Ірина Володимирівна. – Х., 2006. – 579 с.

4. Дубасенюк О.А. Концептуальні підходи до професійно-педагогічної підготовки сучасного педагога [Текст] / О.А. Дубасенюк, О.В. Вознюк. – Ж.: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 114 с.

5. Москальова Я.Ю. Педагогічні умови саморозвитку майбутнього вчителя гуманітарного профілю у процесі професійної підготовки [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Москальова Яна Юріївна. – Х., 2015. – 20 с.

6. Ничкало Н.Г. Професійна освіта і навчання у 21 столітті: концептуальні засади [Текст] / Н.Г. Ничкало // Проблеми інженерно-педагогічної освіти. – 2003. – № 2. – С. 52–57.

7. Підласий І.П. Педагогіка [Текст]: підручник для студ. вищ. пед. навч. закладів / І.П. Підласий. – М.: Просвещение, 1996. – 432 с.

8. Ушинский К.Д. Твори: В 6 т. [Текст] / К.Д. Ушинский. – М.: Педагогіка, 1989. – 528 с.

9. Чайка В.М. Підготовка майбутнього вчителя до саморегуляції педагогічної діяльності [Текст]: монографія / За ред. Г.В. Терещука. – Т.: ТНПУ, 2006. – 275 с.